

Media wave

Egy *Brief Communication* körüli „médiáélmények” összefoglalója

Megjelent egy cikkünk egy nagy nemzetközi tudományos hetilapban a mexikói hullámról (a tömegeknek a stadionokban megfigyelhető hullámozgásáról), és beindult a médiahullám! Észrevételeim talán érdekelhetik, szórakoztathatják kutatótársaimat.

Ha a téma ilyen „hálás” (közismert, sporttal kapcsolatos, érthető), a média rámozdul. A hullám fokozatosan indul be, először egykét, már közel egy héttel a megjelenés előtt befutó e-mail formájában, a megjelenés napján tetőzik, majd pár nap után élesen levág; új hét, új sztori. Az eleinte majdnem kellemes izgalmat idővel felváltja a fáradtság, jönnek az élő interjúk – amikor szegény fizikus néha milliókhoz beszél angolul egy ismeretlen *talkshow* közepén –, s a hét végén az ember kimerülten, ingerülten elhatározza, hogy legközelebb a társszerzőjére hártja a feladatot. . .

Az újságírók stílusa országoként vagy inkább kultúrák szerint jól megkülönböztethető. Úgy látszik, ebben még nem teljes a globalizáció. Egyesek telefonon, mások e-mailben jelentkeztek. A telefonálókról sokszor hamar kiderült, fogalmuk sincs a cikk tartalmáról; a címe alapján hívtak, hogy mondjam már el nekik, mi is a téma egyáltalán.

A svájci: Tisztelt Professzor Úr (még írásban is szinte érezni a túlzott tiszteletteljeséget), használhatjuk-e a honlapjukon (egyébként szabadon) hozzáférhető fényképet? Nagy felbontásban kellene. (Végül nem használták, nem volt elég jó a felbontás nekik.)

A francia, telefonon: Do you speak French, Mister Tamás? (Miszter Tamás, beszél Ön franciául?) Ezután egy – egészen tűrhető angolsággal lefolytatott – hosszas beszélgetés következik arról, hogy van-e a társszer-

zők között olyan, akivel tudna franciául beszélni, majd sorra vesszük a további lehetőségeket, valaki a tanszéken, valaki Franciaországban (!?). Amikor nem találunk ilyet, az interjú a következő fordulatot veszi: Then thank you, bye-bye, (akkor, köszönöm, viszlát!) és leteszi a kagylót! (Persze lehet, hogy egy rádió számára készült interjút kérni, de ezt nem említette. . .)

Az amerikai a CNN honlapról: e-mailben veszi fel a kapcsolatot, nem kertel, üzenete így kezdődik: Question: (itt jön a kérdés, mindenféle megszólítás nélkül. Egyébként a többi amerikai üzenetben mostanában az indítás egy sima *hello*).

A német: alaposan áttanulmányozta a cikket. Szakmailag elmélyült kérdéseket vet fel, például olyasmit, amiről a következő cikket tervezze írni. Enyhén gyanakvó, érezni, hogy nem érti, ha ő képes a lényegyet megérteni, sőt, rátapintani bizonyos hiányosságokra (mert azt tette), hogy fogadhatták el a cikket a *Nature*-ben?

Magyar: két, már eddig is ismerős tudományos újságíró keresett meg. Szakmailag nagyon színvonalas az együttműködés (ez nem vonatkozik a felhasznált technikai eszközök mindegyikére); a nemzetközi hullámhoz képest a hazainak egy kis késése van.

Kínos pillanatok is adódtak. Az egész dolgot áthatják a meredek, vagy vicces élmények, félreértések, amelyek persze elsősorban az élő adásokhoz köthetőek. Elsőnek itt egy kis csemege; ez szerencsére nem élőben volt. Felhívnak a BBC-től, hogy a cikkünk ügyében egy telefoninterjú céljából fél óra múlva elérhető leszek-e. Elhangzik egy érthetetlen mondattörödédek is, de hát van ilyen. Fél

óra múlva hívnak, elhangzik az első kérdés, és nem értem! Van benne minden, ami ismerős, eredmény, statisztika, effektus, meg minden, de egy szó is – valami *jur-o-kon*, amitől az egész mondat értelme összeomlik. Aztán kiderül: az új Eurocoin érmével kapcsolatos allergiáról akartak kérdezni: ez a mi cikkünk utáni publikáció a folyóirat adott számában.

Egyáltalában: minden gyorsan pereg, az ember nem igazán tudja, milyen műsorban lesz, mire készüljön. A felvezetés általában profi, kis bicsaklásokkal. A CNN-es hölgy például megkérdezi: milyen címmel rendelkezik? Professzor vagy doktor? Mondom, hogy prof. Erre ő: – Oh, I see, so you don't have a doctorate yet? (Úgy, szóval Önnek még nincs meg a doktori fokozata!)

Az élő adások előtt végighallgathatom, milyen szövegkörnyezetben, milyen téma után következem. Egyik elbátortalanítóbb, mint a másik. Íme egy csokor:

– Bush nyilatkozik a lehetséges iraki háborúval kapcsolatban

– Ha már háború: a CNN szombat reggeli adásában az előttem levő egy – így mondják – közismert, Amerikában lezajlott háborúról nyilatkozik. Ez a háború a keleti és a nyugati parti rapperek között zajlott, így én egy rapperharcos után nyilatkoztam, kissé elveszve, kikhez is beszélek.

– A BBC-n a közlekedési info után jöttem, egy másik alkalommal pedig az időjárásjelentést követően.

Az élő adások közül a *talkshow*-k elég meredek. Például egy másik BBC adón, amelyik a világban szolgáló angol katonának sugároz, nagyon vidámak voltak a talk show vezetői: egy adott ponton közölték, hogy ők most a stúdióban produkálnak egy hang-mexikói-hullámot, és tényleg visítotak is egy sort, majd reklamálták, hogy a hullám a szoba tulsó végén elakadt.

Belekeveredtem egy Seattle-i CBS adó *talkshow*-jába is. Ez volt a mélypont. Ilyenekről volt szó: hány szurkoló tud hullámot indí-

tani? Válaszuk: ha elég részeg, akkor egy is. Másik válasz, ha nő, és nincs rajta felül semmi, akkor is elég egy. Itt aztán kezdtek elakadni, így a műsorvezetőnek újabb kérdése támadt: Hey, Tom, do you have a wife? – Ezekben az adásokban többször mondták, hogy a University of Hungary-ról vagyok, és az embernek az volt az érzése, hogy az amerikaiak azt hiszik: Hungary Budapest fővárosa.

A kínos pillanatok része, hogy az ember fél, nem érti majd a telefonban a kérdéseket. És valóban, már az első esetben, a felvezető asszisztens hölgy egy recsegő vonalon, különös kiejtéssel hadart instrukciókat a kagylóba (nem is értettem). Szerencsére, mire élesben történnek a dolgok, a vonal kitisztul, és a riporter is kiművelt, jól érthető módon kérdez. Persze nem a *talkshow*-kban, ahol az ember csak ürügy, és a műsorvezetők egymásnak szellemeskednek az interjúalany bőrére, de én ezt nem tudtam előre.

Érdekes, hogy szinte mindegyik újságíró ugyanazokat a kérdéseket tette fel:

– Miért éppen ezzel a kissé szokatlan témával kezdünk foglalkozni?

– Mi volt az a meglepő váratlan eredmény, ami a vizsgálatainkból adódott?

– Mire lehet ezt az egészet majd használni?

Tulajdonképpen ez volt az egészben a legtanulságosabb. Úgy tűnik, az embereket ezek a kérdések sokkal inkább foglalkoztatják, mint a valódi tudományos eredmények. Elgondolkodtató, hogy mi kutatók mennyire másképp tesszük fel magunknak tudományos kérdéseinket.

További tanulság, hogy a hír, beleértve a tudományos híreket, mennyire „áru” jellegű. Ráadásul gyorsan romló. Az új tudományos híreket újságírók százai lesik, ezekből élnek; úgy tűnik, fontos piacot látnak el ezzel a termékkel, gyakran az egyéb árucikkek gyártóinak és forgalmazóinak stílusában. A kíváncsiság olyan alapvető emberi vonás, hogy kielégítéséből jól meg lehet élni.

Vicsek Tamás